

ACC. N:R M. 15644:1-4.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *Nils Nilsson, Lössdala*
Härad: *V. Göinge* Berättare: " " "
Socken: *N. Mellby* Berättarens yrke: *f. d. lantbrukare*
Uppteckningsår: *1961* Född år *1888 i N. Mellby*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

*Husbondefolk och tjänstefolk. s. 1-4.
(Tillägg till tidigare inlämn. uppteckn.;
se M. 15375.)*

LUF 105

3/8-61

Kompletterande svar å Luf 105,

När höstagillena och liknande arbetsfester i husbondsfolkets regi upphörde är mycket svårt att exakt angiva . Dessa arbetsfester hölls givetvis endast på de större gårdarna , de som haft en större arbetsstyrka , fast anställda, torpare med dagsverksskyldighet , och helt tillfälligt anställda i brådtiden.

Det var ju dessa som man budade ihop till en högtidlig avslutning med mat och dryck och spel och dans. Skulle för min del vilja bestämma tiden till strax efter sekelskiftet då tiderna började förändras i anställningsvilkor . Det blev liksom alltmer bortlagt med att ha arbetare i maten , de fick bättre kontant betalning och fick ta mat med sig och äta var för sig bäst den kunde . Ett regimskifte på en gård kunde helt tvärt göra slut på sådana gamla sedvänjor som höstagille då en yngre generation trädde till. De äldre hade kanske kört i gamla hjulspår av vana även om de insåg att systemet var på upphällningen . De där riktigt stora höstagillena såsom t.ex. på Maglö som jag vill minnas att jag beskrev lite ut-

Luf 105

förligare de har nog inte förekommit på det här århundradet.
På Fredriksberg tror jag att de fortsatte lite längre då
gamle patron Axel Lindgren stod för "rusthållet". Skada att
hans gamle gårdsdräng Anders Kristiansson är död, eljest hade
jag fått klart besked av honom, han har varit sagesman åt
mig många fall och han var en bra förbindelselänk mellan
nytt och gammalt och hade gott minne och dito berättarför-
måga. Att höstagillena var helt slut på alla ställen i vår
socken på 1910-talet är tämmeligen säkert. Jag nämnde visst
något om potatisgille också, den så kallade "Päredönten", den
var ju inte helt jämförbar med höstagillet i så måtto att det
i regel inte var en fest helt fristående, utan när det var
slut på potatisplockningen, sista dagen och kanske arbetet
slutade något före kväll så höll man en festlighet med extra
god mat och kaffe ovanpå det och så uttalade husbonden ett
tack till dem hållit ut hela tiden även i dåligt väder.
Många potatisplockare gick t.ex. bara en eller två dagar
på varje ställe och fortsatte så hela hösten. Andra kom och

stannade kvar på ett och samma ställe till dess arbetet var fullbordat och det var just dessa som husbonden var så tacksam mot . Tack vare dessa trogna arbetare kunde husbonden planera och ordna arbetet på ett helt annat sätt än när han hade tre plockare en och sju en annan dag och kanske flera en tredje dag. Det är klart att när arbetet var fullbordat hade man vuxet samman på något vis och därför ville skiljas med lite extra gott den sista måltiden. Numera är det slut med kosthållet på gårdarna för arbetsfolket , och det är inte tillnärmelsevis så mycket folk på gårdarna heller . På bondgårdarna förekommer det ändå att höstafolk, tröskefolk och potatisplockare har ätit frukost när de kommer till arbetet men får middag och kaffe på stället , men vid kvällen går man hem och äter kvällsmålet hemma vilket förenklar hushållsarbetet på gården väsentligt.

Slutsumman av vad jag vill säga är att mellan 1900 och 1910 upphörde höstagillena helt och hållet och i regel vid ombyte av ägare på gården. Potatisgillena har kanske levt kvar

ACC. N:R M. 15644:4.

4
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

några år längre men inte många . De gemensamma måltiderna
på ställena är ju på upphällningen , hela arbetsformeln är
upplagd på annat vis numera och vad antalet arbetande beträffar
så är det reducerat till en tredjedel mot vad det kunde
vara förr.